

Hollanda'nın Cezayir Konsolosu Thomas Hees'in Günlüğü

Mehmet Tütüncü*

Giriş

Osmanlı Cezayirinde günlük hayatla ilgili Osmanlıca kaynaklar yok denecek kadar azdır. Bu konuda bir Osmanlı literatüründe yazılmış bir seyahatname henüz bulunamamıştır. Osmanlı Cezayirindeki günlük hayatla ilgili bilgileri batılı konsolos ve seyyahların rapor ve seyahatnâmelerinde bulabiliriz. Hollanda Konsolosu Thomas Hees'in tuttuğu günlük bu konuda çok zengin bir kaynaktır.

Thomas Hees 1634 yılında Hollanda'nın Amsterdam yakınlarındaki Weesp Kasabası'nda dünyaya gelmiştir. Annesi ve babası hakkında bilgimiz yoktur. Joannes Hees adında bir abisi olduğunu biliyoruz. Abisi Joannes evlenmiş ve 2 oğlu olmuştur. Bu çocuklar daha sonra Thomas Hees' in meşhur tablosunda resmedilmişler ve Thomas Hees' in mirasının varisleri olmuşlardır.

Thomas Hees 1654 yılında Leiden Üniversitesi Felsefe Fakültesi mezunu olmuş ve 1658 yılında ise Tıp eğitimine başlamıştır. Buradaki eğitimini tamamladıktan sonra ise doktor olarak çalışmaya başlamıştır.

1664-1665 yıllarında Hees Hollanda'nın Rusya büyükelçisi olarak atanan Jacob Boreel'le birlikte Rusya'ya bir seyahat yapmış. Bu Seyahatte daha sonra Amsterdam belediye Başkanı olacak olan Nicolaes Witsen'de katılmıştır. Bu seyahat esnasında Witsen ve Hees dost olmuşlar ve Nicolaes Witsen Amsterdam Belediye başkanı olunca Thomas Hees'i koruması altına almıştır. Bu dostluk sonucu Thomas Hees Hollanda'nın Cezayir büyükelçisi olarak atanmış ve Cezayir'le bir barış tesis etmek üzere 27 Temmuz 1675 tarihinde Cezayir, Tunus ve Trablusgarp ocaklarına gönderilmiştir.

Bu görevin amacı Hollanda gemilerinin Akdeniz'de ticaretlerini rahatça yapmalarını sağlamak ve Akdeniz'deki Osmanlı korsanlarının elindeki Hollandalı esirlerin serbest bırakılmasını temin etmektir. Barış antlaşmaları için yola çıkan Hees Cezayir'de ona yardımcı olacak olan Yahudi Tüccar Jacob De Pas'tır. Cezayir'de ülkeden sorumlu olan dayıdır. Fakat Hees' in Cezayir'e vardığında

* Dr., Haarlem/HOLLANDA, m.tutuncu@gmail.com ORCID:0000-0002-2856-9173

onun dış ilişkiler ve asayişten sorumlu güveyisi olan yardımcısı (Kethüdası) Baba Hasan'dır. Görüşmeler uzun sürer ve Hees 1675 yılından 1680 yılına kadar Cezayir'de bulunur ve 1679 yılında imzaladığı barış anlaşmasının yürürlüğe girmesi ile Cezayir'den ayrılarak Hollanda'ya geri döner. Bu 4,5 yıl kaldığı Cezayir'de bir günlük tutarak Cezayir'in günlük hayatı ve karşılaştığı kişileri hakkında ilginç notlar bırakır.

Fakat kısa süre sonra 1682 yılında tekrar Akdeniz'e gönderilerek Tunus ve Trablusgarp'la barış anlaşmalarını sağlamak için gönderilir. Trablusgarp Ocağı ile Cezayir'deki barış anlaşmasının aynısını imzalatarak yürürlüğe geçirir. 1682 yılında tekrar Cezayir'e geçerek burada esir olan 178 Hollandalıyı serbest bırakarak Hollanda'ya götürür. Amsterdam Belediyesi'ne getirilen bu esirlerin bir gravürü mevcuttur. Bakınız resim.

Bu barış anlaşmasının ömrü uzun olmaz. 1686 yılında barış Cezayir tarafından bozulur. Thomas Hees 1687 yılından Hollandalı Ressam Michiel van Muschier davet ederek kendisinin bir portresini yaptırır. Oldukça ilginç ayrıntılar ve ipuçları veren bu resim aşağıda ayrıca ele alınacaktır. 1693 yılında vefat eder ve Amsterdam'daki Nieuwekerk Kilisesi'ne defnedilir.

Thomas Hees'in Cezayir'e Gönderilmesi ve Günlüğü

Thomas Hees, Cezayir'e Hollanda'yı temsil etmek için gelen bir diplomattır. Cezayir'de bulunduğu süre zarfında, birçok görevinin yanı sıra Hollandalı kölelerin serbest bırakılması ve Hollanda gemilerine yapılan korsan faaliyetlerini engellemek için mücadele vermiştir.

Thomas Hees'in 2 Ekim 1675 yılında Hollanda'dan Cezayir sularına vardıkları sırada tutmaya başladığı günlük, dönemin sosyal, kültürel, siyasi yapısına, bilhassa Cezayir'in yerli halkının ve Türk idarecilerinin ve askerlerin yanı sıra orada bulunan Yahudilerin ve Hristiyanların günlük yaşamına ışık tutmaktadır. Bu yazıda, günlükte ismi geçen önemli kişilerin kim olduğu, Hollandalıların Cezayir'e niçin geldikleri, istedikleri şeyleri neden geç elde ettikleri ve son olarak Cezayir'deki günlük yaşam incelenecektir.

Thomas Hees, Cezayir'e Andringa gemisiyle gelmiştir. Bu gemiden başka Berckhout, Utterwijk Noiroot gemileri de Thomas Hees'le birlikte Cezayir'e gelmiştir. Bunların geliş sebepleri Osmanlı Devleti'nin Cezayir Beylerbeyliği ile bir barış antlaşması imzalamak ve karşılıklı korsan faaliyetlerine bir nokta koymaktır. Şehre vardıklarında gemilerden Berckhout gemisinden yedi, diğerlerinden

beşer tane olmak üzere selamlama atışları yapılır. Buradan Berckhout gemisinin komutanının rütbece daha kıdemli olduğu kanısına varabiliriz. Şehirden ve burçlardan da bu gemilere üçer top atışı yapılır. Bu, bir hoş geldin selamlaması olarak anlaşılır. Thomas Hees ve yanındaki diğer komutanlar, Cezayir'in barış antlaşmasına olumlu baktığını düşünürler.

Thomas Hees'in sekreteri Bartholomeus Capito (aslen Prusyalı) bir Cezayir barkasında iki Türk subayı ve bir Fransız tercümanla karşılaşır. Bu adamlar, Cezayir dayısı tarafından Hees ve diğerlerini karşılamak için gönderilmiştir. İşte burada önemli bir karakter olan Yakob De Pas karşımıza çıkıyor. Fransız tercüman Yakob De Pas kendilerine bir mektup gönderip onları gemisine davet eder. Yakob de Pas Sefarad Yahudilerindedir. 1630 yılında Livorno'da doğmuş ve Leiden Üniversitesi'nde tıp okumuştur. Hees'de bir tıp öğrencisiydi. Birbirlerini okul hayatından beri tanıyor olmaları muhtemeldir. De Pas 1671 yılında Cezayir'e yerleşmiş, burada Hollanda ile Cezayir ilişkilerinin iyileştirilmesi için çalışmalarda bulunmuştur. 1674 yılında Hollanda'yı barış antlaşmasına davet eden mektup da De Pas'ın gayretleriyle yazılmıştır. Thomas Hees 1675 yılında Cezayir'e geldiğinde ikisi ortak olarak büyükelçilik payeleriyle çalışmışlardır.

13 Ekim 1675 Pazar günü De Pas'ın davetine teşrif eden Thomas Hees burada yediklerinden bahsediyor. Tatlılar ikram edildiğini ve birkaç kadeh içtiklerini fakat Türklerin onlardan farklı olarak sadece su içerek kendilerine eşlik ettiğinden bahsediyor. Demek ki o dönemde bu Müslüman Türkler yediklerine ve içtiklerine dinî emirler ve yasaklar çerçevesinde dikkat ediyorlardı. Ayrıca gelen misafirlere tatlı ikramının da o günlerden günümüze gelen bozulmamış bir gelenek olduğunu görüyoruz.

Aynı gün karaya indiklerinde Cezayir dayısı Muhammed Et-Türkî ile görüşmeye giderler. Hees, kâtiplerin konuşulanları not aldıklarından bahseder. Yani, Cezayir'de de resmî işler aynen payitahtta olduğu gibi kayıt altına alınıyordu. Diğer bir deyişle o dönemler tarih sayfalarına geçiyordu. Dayı ile tecüman ve Yakob de Pas aracılığıyla anlaşıyorlardı. Dayı ile görüşme bittikten sonra Cezayir paşasını görmeye giderler. Paşa Sultan tarafından atandığından dayıdan daha üst bir mevkidedir. Buraya vardıklarında Thomas Hees paşanın divanını tasvir eder. Divanda serili bir halı üzerine oturur paşa. Dört köşeli bir meydanın ortasında dört köşeli bir taş ve etrafında çeşmeler bulunduğu bahseder. Etrafta portakal, limon ve defne ağaçlarının olması o dönemdeki iklimin günümüz iklimine büyük ölçüde benzediğine işaret eder. Yani uzun yıllar iklim ve yetişen

ürünler değişmeden varlıklarını sürdürmektedirler. Salona girdiklerinde ise Hees, adet gereği ayakkabılarını çıkardıklarını yazar. Kendileri misafir olduğundan iki kollu bir koltuk üzerine, tercüman ise halıya oturmuş. Burada kendilerine porselen bir fincanda kahve ve gümüş bir kap içerisinde tatlı bir limon suyu ikram ediliyor. Buradan da anlaşılıyor ki Cezayir paşası Hollanda'dan gelen bu misafirlere önem veriyor. İkramlarını büyük bir titizlikle ve kıymetli eşyalarla misafirlere sunuyorlar. Bunu bir zenginlik göstergesi, bir güç belirtisi olarak da yorumlayabiliriz.

14 Ekim Pazartesi günü Thomas Hees'in kayda düştüğü notlarda şu dikkatimizi çekiyor. Paşa ve Dayı arasında bir kıskançlık doğma ihtimali var. Dostluk mektuplarını dayıya hitaben yazdıkları için bu mektupları paşaya sunmuyorlar. Aslında paşa İstanbul'un temsilcisidir yani sözde en büyük amir fakat gerçekte dayı yani askerlerin kendi seçtikleri başkanları daha güçlü bir konumda. Bu yüzden de mektuplar dayıya hitaben yazılıyor. Fakat bu dayının gücünden paşanın haberi olmasa gerek. Eğer böyle bir durumdan haberi olsaydı Thomas Hees'in de dediği gibi bir kıskançlık doğar ve paşa ve dayı arasında bir husumet boy gösterirdi. Bu duruma şöyle açıklık getirebiliriz:

Cezayir ilinde kurulan düzene zamanla Anadolu'dan getirilen yeniçeri ağaları hâkim oldular. İstanbul'dan tayin edilen vali ve paşaların birçoğu yeniçeriler tarafından görevden alındı ve tutunamadılar. Bu devrin önemli bir özelliği, İstanbul'dan tayin edilen Cezayir valisinin (paşa) sadece resmî sıfatı vardır, gerçek güç yeniçeri ağalarında. 1711'den sonra artık vali tayin edilmesi sona ermiştir. Yeniçeri Ocağı'nın kendi aralarında seçtikleri ağa, sultan tarafından tasdik edilerek dayı ve paşa ünvanıyla vali olarak tayin edilmiştir. Böylece yönetim, ocaklıların eline geçmiştir. Ocaklıların üst rütbelilerinden meydana gelen bir divan oluşturulmuş ve bu divan, devletin en yetkili organı olmuştur. Ülke, millî meclis sayılan divan tarafından ve divan üyelerinin kendi aralarında seçtikleri ağanın kararlarıyla yönetilmeye başladı. Böylece Cezayir iline has "dayılık" rejimi doğmuş oldu.

Thomas Hees, aynı gün dayının huzuruna çıkar. Dayının bir yastık üzerine oturduğunu ve etrafında sinekleri kovalamak için yapılan yelpazelerin bulunduğu bahseder. Dayı mektupları tercüme ettireceğinden bahseder. Yani insanlar o dönemlerde kendi dillerinde mektup yazıyorlar ve anlaşmanın sağlanması için de bir tercümana ihtiyaç duyuyorlardı. Thomas Hees, dayıdan "Yüksek Ekselansları" diye bahseder.

Akşamları şehrin kapılarının kapanması da önemli bir ayrıntıdır. Çünkü

buradan Cezayir ili surlarla korunmuş ve şehre giriş çıkışlar şehir kapısından yapılmaktaymış. Yine aynı günün akşamı Thomas Hees, birilerine (isim vermemiş) birkaç koyun, ördek, tavuk, yumurta; karpuz, nar, üzüm, limon, hurma ekmek satın alarak hediyeler gönderir. Hediyeler genel olarak Cezayir iklimi ve etrafında yetişen ürünlerden seçilmiştir. Ayrıca Berckhout gemisinin kaptanı olan Witsen'e ve iki Reynst'lere de bu hediyelerden gönderir. Fakat Kaptan Uytterwijk ve Noriot'lara da bu ikisinden daha az bir porsiyon gönderir. De Pas'ın da Kaptan Witsen'e bir Türk kuşağı gönderdiğinden bahseder. Kaptan Witsen'e ayrıcalıklı davranmalarının sebebi ise Witsen'in rütbece üst konumda olmasındandır.

15 Ekim gününde ise Cousart bir gün önceden alınan hediyeleri kayıkla gemilere gönderir. Öğlen geri geldiğinde Kumandan Berckhout teşekkürlerini ileterek on iki adet peynir, hububat Ringa balığı, Uytterwijk kılıç (Houwdegens) ve bir trompet gönderir. Buradan gemilerin Hollanda'dan gelirken kendi yörelerine has yiyecekleri gemilerine yükleyip yola çıktıklarını ve hediyeleşirken tarafların birbirlerine kendi ülkelerine özgü bu yiyecekleri gönderdiklerini görürüz. Trompeti göndermesinin sebebi ise De Pas'ın özel isteği olmasından ötürüdür. De Pas bunu Cezayir valisinin tabii oğlu olan bir gemi kaptanına hediye etmeyi planlar. Ayrıca bu hediyelerle birlikte Cezayirli gemilere nasıl davranılması gerektiğini ve kendilerine gönderilen iki adet hediye topun ne zaman alınacağından bahseden bir mektubu da De Pas'a gönderir. Bu mektup De Pas'a gönderilir çünkü De Pas Cezayir ve Hollanda ilişkilerinde arabulucu kişidir. Bu mektuba De Pas barış antlaşması imzalanıncaya kadar birkaç aylığına bir ateşkes yapılmasının uygun olduğunu bildiren bir mektupla cevap verir.

16 Ekim gününde ise Thomas Hees'e gelen önemli bir haber vardır. Hükûmetten gelen tercüman barış antlaşması yapılmadan ateşkesin olmayacağını bildirir. Gemilerinin istedikleri gibi davranabileceği haberini Hees, Kaptan Berckhout başta olmak üzere, De Ruyter ve Andringa'ya gönderir. Aynı zamanda Berckhout'a toplarını gemide tutmasını önerir. Çünkü De Pas ve dayı arasında geçen konuşmaya göre, dayı da topların karaya getirilmesine karşı çıkmış. Eğer bu toplar karaya gelirse halkın bunları kullanmak isteyeceğinden ve bunun bir karışıklık doğuracağından bahsetmiş. Porto adındaki başka bir Yahudi Hees'e dayı ve paşa arasında bir anlaşmazlık çıktığından bundan dolayı ateşkes imzalanmadığını iletir. Görüldüğü üzere Yahudiler hükûmetten Thomas Hees'e laf taşıyıcılığı yapıyor ve Hees'i bilgilendiriyorlar. 14 Ekim günü teslim ettikleri güven mektupları bugün diğer evrakların alınması ile ilgili belgelerle geri gelmiştir. Bu belgeler eczacı olan bir tercüman tarafından Fransızcaya tercüme edilir ve kırmızı kadife içerisinde

beyaz bir kurdeleye bağlanır. Görüldüğü üzere burada insanlar kendi mesleklerinin yanına ek işle de uğraşıyorlar. Bir eczacı aynı zamanda bir tercüman olabiliyor. Bu da onların donanımlı ve iyi bir eğitimle tahsil etmiş olduklarını gösterir. İnsanlar o dönemde birden fazla dili iyi bir seviyede konuşup yazabiliyorlar. Hees bunları, Staten Genaral'e ve Senyör Louis Azevedo'ya ulaştırmak için zarf içinde Teğmen Nordings'e, Kaptan Berkhout'a vermek üzere teslim ettiğini yazar. Berckhout'un bunları De Ruyter'e ulaştıracağını ve De Ruyter'in de bunları Hollanda'ya göndereceğini kayda düşmüş. 16 Ekim akşamı dört Hollanda gemisi yelken açıp, top atışlarıyla selam vererek Cezayir'den İspanya'ya doğru yola çıkarlar. Cezayir'den de onlara üç top atışıya veda edilir. Burada Thomas Hees bize selamlaşma usulünün nasıl olduğuna dair de önemli bir bilgi vermiş olmaktadır.

Günlükten

17 Ekim 1675 Perşembe: Paşanın yardımcısı Almanca tercümanı bana gelerek, benim tercümanım olmak istediğini bildirdi.

18 Ekim 1675 Cumartesi: Paşanın bahçivanı bana hediye olarak bir sepet üzüm getirdi. Çok meşgul olduğum için özellikle yazışmalar ve kölelerin ziyaretleri sebebinden ötürü dışarı çıkamamıştım ama öğleden Sonra İngiliz Konsolosu Martyn'i ziyaret ettik. De Pas ve benim için açtığı şarap ve biralarla bizi mutlu etti

19 Ekim 1675 Cumartesi: İngiliz konsolosu, yirmi beş şişe iyi Ren(Rennes) şarabı göndermek zahmetinde bulunmuş. Teşekkür ederek aldım. Öğleden sonra bir Türk gelerek nezaket ziyaretinde bulundu. Amsterdamlı mühtedi bir kaptan Buffon ve Danimarkalı (akıllı birisi olarak bilinir) başka bir mühtedi Hacı Ali de aynı nezaket ziyaretinde bulundular. Onlara şarap ikram ettim.

20 Ekim 1675 Pazar: De Pas, konsolos ve diğerleri ile deniz kıyısında geziye çıktık. Mezarlıkları gezdik. Geri dönerken bir çeşmeden su içtik. Konsolosun evine geldikten sonra beni eve bıraktılar.

22 Ekim 1675 Salı: Şu ana kadar hava hep güzel gidiyordu. Ama bugün çok yağmur yağdı. Evimizin her tarafına su girdi. Bagajımı taşıyan hamallar 17 akçe (kuruş) (stuken van 8) istediler. Büyük tartışmalardan sonra onları 7 akçeye razı edebildim. Demir bavulun para dolu olduğunu zannetmişler ve onun için çok para istemişler. Bu hamallar saraya her sene belirli bir miktar vergi ödemek zorundalmış ve bundan dolayı limanda bunlardan başka kimse yük taşıyamıyor. Başka kişiler de olsa çok daha ucuza yükünüzü taşıtabilirsiniz. De Pas, hükümet sarayında dayıya haber verdi. Bavulun içindeki eşyalar mutfak için tava tencere eşyalarıydı ve para

değildi bunun için vergiden muafıtlar. Para olsa yüzde üç fakat diğer eşyalardan yüzde on iki buçuk gümrük vergisi alınır.

25 Ekim 1675 Cuma: Yahudi'nin birisine tütün ve pipo gönderdim. Bu Yahudi, dayımın yanında büyük itibar sahibiymiş ve bizim davamızı dikkatine sunarak öne almasını istemiştir. Akşam, Marsilya'dan bir gemi ile haber geldi. Fransızların Messina'yı terk ettikleri söylendi. Gece o kadar yıldırım çaktı ve yağmur yağdı ki her şey kırılacak, taşacak, yanacak ya da su altında kalarak ikinci bir Nuh tufanı yaşayacak gibi olduk. Biz tetik halinde, kendimizi ve malımızı nereye saklayacağız bilemedik.

26 Ekim 1675 Cumartesi: İspanyol bir cerrah tarafından ameliyat edildim. Verdiği hapları iki gün kullanmama rağmen fayda etmemişti. Öğleden sonra, İngiliz konsolos ziyaretime geldi. Ameliyattan sonra ziyaretçi kabul edecek durumda değildim ama yine de gelen misafirlerle ilgilendim. Sunduğum Ren (Rennes) şaraplarını zevkle içtiler.

27 Ekim 1675 Pazar: Bugün, hasta ziyaretçisi (Papaz) Joannes Capel ilk defa, benim evimde bir ayın icra etti. Kendisi doğu Hint gemisi De Stermeer ile gelmiştir. Bundan sonra her çarşamba ve cuma günleri dinî ayın olacaktır. Kretser öğle yemeğini bende yedi. Yemekten sonra De Pas ile limana gezmeye çıktık. Burada dayımın oğlu ile karşılaştık, selamlaştık. Babasına, bizim davamız için ricacı olacağını söyledi. Baba Hasan döndükten sonra bana at da verebileceğini söyledi. Bu çocuk denize açılacak olan bir geminin kaptanı. Maltahlara esir düşmüş ve on bin lira karşılığında serbest bırakılmış. Burada elli top bulunan bir gemi gördük. Bu Venediklilerden ele geçirilmiş gemi, İskenderiye'ye gitmek üzere hazırlanıyor. Gemiyle üç yüz kadar yolcu Mekke'ye (hac) seyahatine gidiyor. Her yolcu on lira ödüyor ayrıca bagajı için ayrı para ödüyor. Bu yolcular dinî ibadetleri yanı sıra ticari menfaatlerini de koruyorlar zira gittikleri yerden birçok değerli mal getiriyorlar. Aynı gemiden paşanın kendisi için de yapıyor. Esirlerin hastanesini de ziyaret ettik. Buradaki papazlar bizi saygıyla karşıladılar kahvelerimizi verdiler. Askerlerin evini yani kışlayı da gördük. Gece yattığımda her tarafımda sancılar vardı fakat haplarımı atınca biraz rahatladım.

28 Ekim 1675 Pazartesi: Bugün tüm gün esirlerle uğraştım. Esirlerin bir listesini hazırlayıp Hollanda'ya göndereceğiz. Akşam De Pas ve arkadaşlarıyla kâğıt oynadık.

29 Ekim 1675 Salı: İngiliz konsolos geldi biraz kurutulmuş balık yedik ve kâğıt oynadık.

30 Ekim 1675 Çarşamba: Şehir kapıları açılır açılmaz dışarı çıktık. Mezarlıklardan geçerek geldik. Burada kurban kesen birçok kadın gördük. Döndüğümüzde balık pazarından balık aldık. Esirlerin dilekçelerini hazırlamak çok zamanımı aldı.

1 Kasım 1675 Cuma: Hava çok güzeldi. İngiliz Konsolosu Samuel Martin tekrar geldi. Yanında 5-6 kadar vatandaş da vardı. Evimde dinî ibadet yapıldı.

3 Kasım 1675 Pazar: Senyör Yakup de Paz ile konsolosun evine gittik. Esirlerin listesini hazırlamaya devam ettik. Bu iş için 14 gündür uğraşıyoruz. Memlekete mektuplarımızı hazırladık.

6 Kasım Çarşamba: Memleketten mektuplar geldi.

10 Kasım Pazar: İki İspanyol papaz beni ziyarete geldi.

12 Kasım 1675 Salı: İngiliz konsolosunu ziyaret ettim

13 Kasım 1675 Çarşamba: Papaz Joanne Capel benim evimde kalmaya başladı. (...)

15 Kasım 1675 Cuma: Konsolos ziyaretime geldi. Bu akşam esirlerin listelerini tamamladık. Sterremeer gemisinin kaptanı Senyör Cornelis Cretes'e teslim ettik. Ümit Burnu'na doğru yola çıkacak mektuplarımızı kapattık.

16 Kasım 1675 Cumartesi: Senyör de Pas, bir arkadaşım ve Livornolu Yahudilerle gezmeye çıktık.

17 Kasım 1675 Pazar: Çarşamba ve cuma günleri yaptığımız gibi ayinimizi icra ettik. Öğleden sonra konsolos ve kaptanları geldi. Malaga'da bulunan Jan Eeckhoff'a verilmek üzere yazdığımız mektupları verdik. Orada tüccar ve Rombouts Şirketi'nin temsilcisi o da Louis Azevedeo'ya teslim edecek.

18 Kasım 1675 Pazartesi: Hava çok iyi dışardaki ağaçlar bizdeki yaz günü gibi canlıydılar. Akşamüzeri Müslümanlar evlerinin çatılarına çıkarak yeni ayı gözetlediler. Görür görmez sevinç çığlıkları atmaya başladılar. Çünkü bu oruç tuttıkları Ramazan ayının başlangıcıydı. Oruç, yeni ay görününceye kadar tutulur. Bu zaman içerisinde gündüzleri yemeleri, içmeleri ve sigara kullanmaları yasaktır. Geceleri bir davul eşliğinde, insanlar kapılarına vurularak uyandırılır. Bu zaman içerisinde şehir kapıları kapatılmaz ve sokaklarda serbestçe gezilebilir.

22 Kasım 1675 Cuma:

İngiliz konsolosu ve adamlarıyla at ile bir konağa gittik. Daha sonra avlanmaya çıktık. Burada iki deve kuşu gördük. Çok eğlendik.

23 Kasım 1675 Cumartesi:

Öğleye doğru şehre geri geldik. Arpalar bir İtalyan Sety kayığı ile korsanlar tarafından getirildi

24 Kasım 1675 Pazar:

Dışarda gezdik. Konsolos ve adamları geldiler Yakup De Pas ile akşam sohbet ettik dayı olumlu bakıyormuş. Akşam De Pas ile Lopez'de yemek yedik.

25 Kasım 1675 Pazartesi:

Kalyonların amirali olan, Amsterdamlı bir esir bana üzüm, karpuz; iki bülbül, bir kanarya kuşu getirdi ve patronunun yerine gelmemi söyledi. Konsolos, adamları ile bir kart verdi.

28 Kasım 1675 Pazartesi:

Meslektaşımın evine gittim ve üç saat çeşitli meselelerden konuştuk. Kendisi çok mütevazı bir adamdır. Dayının bacanağının kardeşiymiş.

2 Aralık 1675 Pazartesi:

İbrahim Colory'nin çiftliğine eğlenmeye gittim. Bu kalyonların amiraliydi. (Amsterdamlı esirin efendisi) Cezayir'in en zengin adamlarından birisiymiş. Yazın kalyonlarda kullandığı iki yüz seksen tane esiri varmış, iki çiftliği üç yüz ineği, on devesi, çok eşeği ve koyunları varmış. Birçok atı, gittiğimiz bahçesi ve birçok üzüm bağları, şehirde birçok evi, dükkânları da varmış.

Kiraya verdiği bir esir hapishanesi ve çok nakit parası ve mücevherleri varmış. Bir defasında hastalandığında Amsterdamlı, Claas Claaszoon Schuytjes, iki esirle birlikte 18.000 gümüş akçe ve altınlarını üç gecede zor saymış. Babası Türk, annesi siyahi bir kadıymış. Melez olduğu için Clory veya Kara Bran Yani Siyah İbrahim veya Bran Bena Reepla, Brandewijn Abraham adı da veriliyor. Gençliğinde çok hovarda bir hayat yaşamış, çok içermiş ve çok kadın gezermiş. Şimdi doksan yaşında olduğundan artık bunlardan bir eser yok. Bütün bu mallarını kendi kazanmış. Bir oğlu ve iki kızı var. İsmi andığımız Claas Claassen, bizi patronun emriyle at üzerinde onun bahçesine götürdü. Burada bize kırmızı ve beyaz şarap ikram etti. Bran Colory buna çok önem verirdi. Tavuk ve koyun eti bolca idi. Burada dokuz yıldır esir olan Schiedam'lı gemici Willem Mane bize eşlik etti. Burası çok güzel bir bahçe evi ama daha tamamlanmamış. Buranın bakıcısı Sicilya'nın Katalan şehriden, mühtedi olmuş daha önceleri esir olan Mahemet,

Clory'nin en iyi arkadaşı ve her yerin anahtarı onda. Ramazan olmasaymış B. Clory bizi ziyaret edecekti. Bahçede birçok meyve var limon, portakal, cucub, nar, incir, elma, armut kiraz, beyaz ve siyah dut, selvi ağaçları, erik, lavanta, ruta, arborescen, absinthium, tenufolium, güller vs. Çoğu çiçek açmıştı. Burası, dağın arka yamacında bir ovaya bakıyordu.

3 Aralık 1675 Salı:

Öğleden sonra at üzerinde bir çevre gezisi yaptık. Dayının bir sekreterinin evine gittik, oda bir mühtediymiş ve burada güzel tatlı bir su içtik. B. Clory'nin yerinde çok güzel bir çeşme var oraya bir sultan gelip su içtiği için Ayn Sultan adını vermişler.

4 Aralık 1675 Çarşamba:

Öğle yemeğini erken yedik. Buradan küçük bir çiftliğe uğradık. Bir ırmağı geçtik yerlilerin hayat tarzlarını seyrettik. Burada eşeklerle pirinç ektiklerini gördük. Pirinç, sulu yerlerde yetişiyordu. Akşam eve döndüğümüzde bir Ceneviz barkasının Barselona'dan Final'e oradan da Milano'ya seyrederken korsanlarca teslim alındığını, içinde altmış kadar insanın esir edildiğini duyduk. Geminin içinde çarşaf, bademler ve çaputlar varmış. Esirler indirilip iki gün sonra satıldılar. Gemi daha gelecekmiş. Başka haberlere göre, Amiral De Ruyter, yirmi dört gemiyle Barselona'da İspanyollarla birleşmeyi bekliyormuş.

5 Aralık 1675 Perşembe:

Claas eşeklerle şehre giderek Senyör De Pas'ı almaya gitti. Yemek sırasında De Pas'ın aşçısı ve hizmetçisi geldi. Akşama doğru beklenmedik misafirimiz, İngiliz konsolosu çıkageldi. Onun gelmesi ile keyfimiz bozuldu. Akşam, kuş avlamaya gittik. Burada perişan hale gelmiş bir bahçe gördük. De Kits adlı İngiliz gemisinin kaptanı Grove, bizim verdiğimiz mektuplar ve esirlerle birlikte limandan ayrıldı. Onunla birlikte iki İngiliz gemisi ayrıldı. Konsolos eğlenmekten o kadar yorulmuş ki, uyuyakaldı biz biraz daha içtikten sonra biraz uyuduk. Ertesi gün sabah erkenden Cezayir'e döndük.

6 Aralık 1675 Cuma:

Claas geldi ve patronunun kendisini, at ve eşek almak için gönderdiğini söyledi. Çiftliğe gitmek istedi. Biz de gitmek için hazırlıklara başladık. Bu arada bir haber geldi. Limana iki İngiliz savaş gemisi yaklaşmış. Konsolosun da acilen gitmesi gerekiyordu. Yemekten sonra hepimiz ayrıldık akşama doğru şehre geldik. Bu,

kırk ve elli parçalık iki gemi kanaldan buraya gemilerden indirilerek getirilen gemicileri memnun etmek için gelmişler. Bir korsan, bir küçük İngiliz gemisinde bulunan yağları alarak Tunus'a götürmüş. Başka bir korsan denizde parçalanmış bir Portekiz karavelasını tutarak limana getirdi. Bu iki savaş gemisi Tanger'den gelip Trablus'a gidiyorlar.

7 Aralık 1675 Cumartesi:

Kayıkla bir İspanyol karaya çıktı. Yukardaki gemilerden gelen haberlere göre Rochel'de ayaklanma çıkmış. Tunus'ta ölen dayının iki oğlu ve amcası arasında anlaşmazlık çıkmış ve çatışmalar başlamış. Birisi dayısıyla şehirde, diğeri de topladığı bir grupla şehir dışında bulunuyormuş. Bey olmak istiyorlarmış ikisi de. Baba Hasan iki gün sonra gelecekmiş. Haberi geldi.

8 Aralık 1675 Pazar:

Her pazar yapılan ayinimizden sonra öğle yemeğini beraber yedik. Yemekten sonra Yahudilerin bir sinagoguna uğradık. Bundan sonra Bab Azzoun kapısından geçerek gezmeye çıktım. İngiliz Konsolosu Martijn savaş gemisinden on iki İngiliz subay ile geziye çıkmış ve bana uğramış. Bunların arasında Tanger valisi Ishequin'in kardeşi de varmış. Beni evde bulamamışlar. Çok sevindim. Akşam biraz De Pas ve Zacuto'yla birlikte loş ışıkta gezdik. Daha sonra devlet bütçesinde kalan paraları tekrar saydım.

9 Aralık 1675 Pazartesi:

De Pas sabah 8 civarında geldi. Baba Hasan şehrin önlerindeymiş. Hemen üstümüzü giyip karşılamaya çıktık. Önce adamlarımızla hastaneye gittik. İki Papaz bizi karşıladı. Biz, hastanenin çatısına çıktık ve buraya birkaç İspanyol sandalyesi atarak Baba Hasan ve alayının geçişini beklemeye başladık. Gececeği yollar ve evlerin çatıları insanlarla doluydu. Saat 10 civarında Bab el-Wed Kapısı'ndan şehre girdi. Onun şerefine paşa, dayı ve diğer büyükler top atturdular. Önden birkaç atlı geldi. Hizadan iki çavuş, bir ağa ve iki yaya eri, birkaç yüklü eşek, 100 akçe para yüklü yirmi sekiz katır. Bu paralar, Tlemsen'deki asilerden ganimet olarak ele geçirilmiş. Bunun yanında, bazı üniformalı yaya askerler ve silahlı bir çavuş, bir din görevlisi (Hoca), sancak, yeşil ve kırmızı renklerden, altın kaplamalı bir sapa geçirilmişti. At üzerinde dört direk (sancaksız), at üzerinde dört üflemlerli çalgı aleti, bir davul bulunmaktaydı. Dayı sağ kolunda, paşa sol kolunda, Baba Hasan biraz arkada, etrafında birçok yayalarla birlikte, arkasında at üzerinde oğlu, onun arkasında yine at üzerinde Baba'nın birkaç arkadaşı ve

cariyesi (kadını), kuyrukta birkaç taşı ve yaya hizmetçiler. Yirmi dört Türk, sokağın kenarında ikişer ikişer dizilmiş, ilk sekizinin kafalarında yüksek başlıkları var, diğer sekizinin altın börklerinde beyaz tüyler, son sekizi ise beyaz börklü değişik süslemelerle, her sekizli değişik bir şekilde silahlanmış. Bu düzen içerisinde saraya kadar devam edildi. Burada altın işlemeli bir etek pantolon giyerek eve gönderildi. Paşa ve dayı şehrin dışındaki çeşmeye kadar onu karşılamaya çıktılar. Bugünde çok güzeldi. Yahudi hahambaşı geçerken, Yahudi kadınlarının alkışları eşliğinde gümüş kaplardan çıkardıkları güzel kokulu sular attılar üzerine. Bu savaşta 20.000 kadar yerli Arap'ın öldürüldüğü söylenir. Özel şahıslar çok iyi kar etmişlerdir muhtemelen.

Eve dönüşümüzde Fransız tercüman geldi aceleyle. Baba'nın temizlenmek ve dinlenmek için evine gittiğini söyledi. Ona, bizi kabulü için randevu ayarlamasını emrettim. Bunu yapar yapmaz bizi arayacağını söyledi. Bu arada Yakup de Pas onu görebilmek ve konuşabilmek mümkün olur mu diye araştırmak için aramızdan ayrıldı. Ona hoş geldin diyerek ve birkaç defa teşekkür etmiş olarak.

Yemekten sonra De Pas ve tercüman bana gelerek onun sarayda olduğunu ve onu görmek için gideceğimizi bildirdiler. Yakup de Pas, Fransız tercüman ve birkaç adamımızla yanına gittik. Hem dayı hem Baba kaçılarıyada oturuyorlarmış. Dayı koltukta Baba Türk divanında, dört tane yazıcıları yanlarındaydı. Sağ taraflarında birçok Türk ve Yahudi yere oturmuş, getirilen paralarını sayıyorlardı. Bu paralarla askerlerin maaşları verilecekti. Dayının halini hatırlı sordum, kendisine iyi dileklerimi bildirdim. Sonra damadı Baba Hasan'a da iyi niyetlerimi bildirmek için müsaadesini istedim. Buradan Baba Hasan'a döndüm ve hoş geldiniz dedikten sonra kazandığı zaferler kendisini tebrik ettim. Unutmadan, Hollanda yüksek senyörlerinden gelen mektubun eline geçip geçmediğini sordum. Bu mektupta, senyörlerin dostane ilişkiler kurmak istediklerini, iyi niyetlerini ve saygılarını belirttiklerini hatırlattım. Bunun yanında hem dayıya hem de Baba'ya yüksek senyörlerin bana sözlü olarak iletmek için söyledikleri mesajlarını ilettilim. Bundan sonra bizden söylenen söz ve uygulanan icraat aynı olacaktır. Ayrıca senyörlerin, onların sağlık, iyi niyet ve zafer haberlerini beklediklerini söyledim. Bundan sonra mektuplara cevap vermelerini rica ettim. Bana bu güzel sözlerden dolayı teşekkür etti, sağlığını sordu. Birkaç gün içinde cevabın hazır olacağını bildirdi. Tekrar teşekkür ettim. Dayıya dönerek damadının sağ salim gelmesinden duyduğum sevinci belirtip, kazanılan zaferden dolayı tebrik ettim. O da bana teşekkür etti. Herkes onun elini öpmeye sıraya girdi. Türkler, uzun konuşmayı ve nutuk atmaya sevmezler. Bir zamanlar Mortaigen adında bir konsolosumuz, divanda

uzun konuşurken sözü kesilmiş. Türkler, burada vaaz dinlemeye gelmediklerini söylemişler ve kısa kesmesini emretmişler. O elçi de konuyu anlamamış, Latince veya başka bir dilde konuşması gerektiğini zannetmiş. Bunun üzerine bunu gemiye bindirip geri göndermişler. Anladığım kadarıyla Mortaigen burada çok iyi karşılanmamış. Elini sıkarak, dayı ve Baba'ya veda ederken İngiliz konsolosu girdi. Onu selamladım. O elini uzatıncaya kadar iki Türk o eli öptüler. Geldiğimiz gibi eve döndük. Tercümanımız Papaz Le Vacher oraya götürmek için aramızdan ayrıldı.

10 Aralık 1675 Salı:

Yakup de Pas, beni burada doğmuş Yahudi David Cohen'le tanıştırdı. David Cohen'in kardeşi, daha önce eski İngiliz konsolosu tarafından dayının huzurunda bir tabancayla vurularak öldürülmüş. Bu konsolos Yahudi'ye çok borçlanmış ve bu borcu ödemesini istemiş. Bunun üzerine konsolos tabancasını çekmiş ve işte ödeyeceğim demiş. Konsolos bundan sonra öldürülmüş. Bu David Cohen, Baba Hasan ve dayının ailesiyle çok sıkı fıkı ikili entrikalar peşinde. Cohen'in tavsiyesi olmadan hiçbir şeyi yapmazlarmış. Şehirdeki zenginlerle çok iyi ilişkileri var ve esirlerin satımında ve başka ticarete de hisseleri varmış. De Pas bana, onun bizim tarafımızda olduğunu ve bizim çok işimize yarayacağını söyledi. Güvenilir Türkçe ve Arapça bilen birinin işimizi daha çabuk göreceğini söyledi. Onunla konuştuğlarında, bütün Livorno'lar (Batılı) Yahudiler adına bir hediye vermeyi görüşmüşler. Hediye olarak çeşitli kaftanlar üzerinde hoş geldiniz yazılı 100 akçe ve bütün Andalusyalılar da buna katılacaktı.

Bu hediyeler hazırlanırken De Pas, bizim hediyemizi de çıkardı. Zümrütlerle bezenmiş bir altın kartal. Bunların arasında en güzeli, göğsünde altın bir zincir olan ve birçok taşla bezenmiş 150 akçe ile süslenmiş, İspanyol papazı tarafından buraya getirilmiş bir hediye idi. De Pas'ın hediyesini alarak masanın altına koydu. Bunun üzerine De Pas, benim Hollanda'nın elçisi olarak geldiğimi mektupları daha önce sunduğumuzu belirtip barış antlaşması için müracaatlarımızı bildirerek dünkü ziyaretimizde konuşulanları anlattı. O kayın babasının bu deniz işlerinden iyi anladığını bu işi onun yapması gerektiğini anlattı, fakat geldiğinden beri çıkan yoğun işlerinden dolayı onunla konuşamadığını söyledi. Önümüzdeki 5-6 gün içinde buna fırsat bulabileceğini söyledi. De Pas, bunun üzerine teşekkür edip hem dayıya hem ona eğer bu barış gerçekleşirse, 20.000 akçenin hazır olduğunu belirtti. O bunun üzerine Hollanda'yla barış yaparsak kiminle bozmalıyız dedi. İkisi de Fransızlarla diye cevap verdiler. Üçüyle birden barış olmaz dediler. Sonra

görüştürmeyi bakalım diyerek kapattı. Bunun üzerine veda ettiler. Yüzünden tavrını anlamaya çalıştılar.

De Pas bacanağının kardeşini de ziyaret ederek onun görüşlerini ve gelişmeleri anlamaya çalıştı. Kabulde birkaç defa Fransızlar nasıl diye sormuşlar. Bu arada dayının benim şahsım hakkında oldukça olumlu izlenimleri varmış ve Baba Hasan'a bizim davamız hakkında olumlu görüş bildirmiş. Dün İngiliz konsolosunun ziyaretindeki acemilikler de dikkatini çekmiş. Bu akşama Tanger'in valisi ile ziyaretime gelecekler.

11 Aralık 1675 Çarşamba:

Cretser, Schiedam'lı Willem Maan ve Amsterdamlı Jan Tijz yemeğe geldiler. Frankfurtlu Mühtedi Bayram, ziyarete geldi. Öğleden sonra De Pas ile Bab el-Wed taraflarına geziye çıktık olayları görüştük. Hava çok güzeldi. Akşam İngiliz konsolosu geldi. Ren (Rennes) şarabı getirmiş. Puerto ve Sacuto ile kata oynayarak vakit geçirdik.

12 Aralık 1675, Perşembe:

Hava aynı. Öğleden sonra paşaya bayram hediyesi olarak Puerto vasıtasıyla 25 el kırmızı kadife gönderdik. İbadette olduğu için gerçi görüşmemiş. Akşam Yakup de Pas'ın evinde, yemekten sonra bir toplantı yaptık. Tekrar davamızı anlatmak için bir vesile yaratmalıydık. De Pas, bunun için dayının kardeşinin bacanağı olan Sidi Haly Benelkatos'u ziyaret ederek davamızı anlatabileceğini söyledi. Bundan başka, David Cohen, Benjamin Sacuto ve De Pas'la beraber hamama gitmişler. Ben bunlardan habersizdim. Yemekte bunları görüştük. Sağlığımıza kadehler kaldırdık. Sidi Haly limonata ve bisküvi ikram etti. Yemekten sonra tütün içtik ve Sucade yedik. Haly bizim davamızı anlatacağını ve Baba Hasan'la görüşeceğini söyledi. Baba Hasan yol yorgunluğunu atmak, birkaç gün dinlenmek için izin istemiş. Bu arada Ramazan Bayramı da kapıdaydı. Bunun için uygun bir vakit beklenmeliydi. De Pas Haly ve kardeşine 1000 akçe söz vermiş. Bu arkadaş bana şahsen de dost olma isteklerini belirtti. Ben de kabul ettim. Davulların çalmasıyla ayrıldık.

13 Aralık 1675 Cuma:

Hava bulutlu. Sabaha De Pas, esirler arasında "Siyah Sakal" adı verilen Baba'yla görüşmüş. Bundan duyduğuna göre bayramdan 4 -5 gün sonra bizim davamızı ele alabileceklerini söylemiş. Ayrıca saraydaki en önemli kâtiplerden birisi de bizimle barış taraftarıymış. Dayı ise bunun için bazı yeni toplar, barut ve biraz

para istemiş. Kendi aralarında görüşüp bize döneceklermiş. Biz de bu sırada memleketimizden gelen mektupları gözetleyelim. Puerto, tekrar paşaya gitmiş ve bizim düşüncelerimizi bildirmiş. Cevabı ise bunun gereksiz olduğunu ve konuyu iyi bir neticeye götürmek için çalıştığını bildirmiş. Bu sabaha Kanaryalı balıkçı gemileri getirildi. Buradan gelen haberlerde kanal civarında 2 Cezayir gemisinin iki Hollanda gemisini ele geçirdiklerini ve Plymouthta götürdükleri haberi geldi. Bu haber beni çok üzdü. Allahım gerçek olmasını istemiyorum.

14 Aralık 1675 Cumartesi:

De pas'la Bab el-Wed kapsından dışarı çıktık. Orada Türk güreşlerini seyrettik. Toprağın üzerine oturarak bir çember gibi yerleşen Türk seyirciler dışında güreşmek isteyenler pantolonunun dışında elbiselerini çıkartıyorlar, birer birer ortaya çıkıyorlar. Burada bir ihtiyar adam (Şerif) veya dinî bir görevli de olabilir elinden bir havlu alarak birbirlerini selamlayarak, el ense çekerek, dualar ederek, parmaklarını havaya kaldırarak ve ellerini yere indirerek gözleriyle birbirlerini takip ediyorlardı. Şerif, güreşe başlamadan onları birkaç kelime ile cesaretlendiriyordu ve havluyu geri alıyordu. Meydana çıkararak birbirlerini alt etmeye çalışıyorlardı. Kafalarını birbirlerine vuruyorlar ve birbirlerini gözetleyerek zayıf noktalarını yakalamaya çalışıyorlardı. Hasmının sırtını yere getiren kazanıyor ve alkışlanıyordu. Kazanan, etrafı gezerek herkesin verdiği paraları topluyordu. Ben de verdim. Bu güreşçiler Türklerin en iyileridir. Akşam İngiliz konsolosu geldi oyun oynadık.

15 Aralık 1675, Pazar:

2 Gemici ve Cretser yemeğe geldi. Hava çok güzeldi. Bir Yahudi sinagogunu ziyaret ettik. Peygamber İlyas'a adanmış bir sinagogdu. Tarihi Araplarda mucizeleriyle çok meşhurdur.

17 Aralık 1675 Salı:

Yağmurlu bir hava. De Pas'dan duyduğuma göre paşa Porto'ya cuma günü gittiğini, dayı ve Baba Hasan'la görüştiklerini ve bizim davamızı görüşerek bir barış anlaşmasının yapılmasına karar verdiklerini söylemiş. Akşam, Benyamın Sacout ziyarete geldi.

18 Aralık 1675 Çarşamba:

Hava çok iyiydi. Sabaha ziyaretime en eski Türk geldi. Baba Hasan'ın iyi bir dostuymuş. De Pas'a Baba'nın sarayda Fransızlara karşı büyük hoşnutsuzluğunu bildirdiğini duymuş. Akşama doğru birçok silah atışından Ramazan ayının sonuna geldiğini anladık.

19 Aralık 1675 Perşembe:

Hava çok güzeldi. Kasabada herkes dayının elini öpmeye gidiyor. Hristiyanların ve konsolosların oraya gitmeleri adetten değil. Saat 9'da Fransız tercüman De Pas ile beni almaya geldi. Saraya çıkacağız. Oraya giderken büyük bir kalabalık çevrede toplanmış. Önde 3-4 seçkin asker, bazılarının ellerinde değnekleri ve tüfekleri bazıları yan tüfekleri bazıları ise silahsız duruyorlar. Şüphesiz zamanında önemli adamlardı. Başlarındaki sarıklar bunların ayırt etmeye yarıyor. Bazıları yeşil, bazıları kırmızı sarık takıyorlardı. Yere bir örtü serilmişti. Sonunda bir revakin altında Baba Hasan ve paşa oturuyorlardı. Askerlerin arasına kum serilmişti. Burada İngiliz konsolos, papaz ve adamlarını da bulduk. Konsolos Martin kaftanı ile öne çıkıyordu. Biraz zaman geçtikten sonra 12 güreşçi geldi. Bunlar şüphesiz Türklerin en güçlü adamlarıydı. Vücutları yağlanmış ve kirlî (yağlı) bir pantolon giyiyorlardı. Paşanın evinden çıktılar ve meydana doğru yürüdüler. Biraz sonra şerifleri konuşmaya ve dualar etmeye başladı. Seyirciler ellerini tutarak duaya katıldılar. Bundan sonra güreşçilerden ilki paşa ve Baba Hasan'ın önüne gitti, eğilerek selamladı. İkinci de aynı şekilde geldi selamlayarak yanına durdu, birbirlerine hareketler yaparak üç kere kafalarını tokuşturdular ve güreşmeye başladılar. Güreştikten sonra kucaklayarak tekrar selamladılar ve eski yerlerine gittiler. Böylece hepsi devam etti. Onlar ayrıldıktan sonra paşanın muhafızları, sırayla elini öpmeye başladılar. El öpmeden sonra paşa aceleyle saraya gitmek üzere kalktı. O giderken herkes kenara çekildi. Baba Hasan ve ağa ikisi de ellerini öptüler. Ağa altın bir kaftan giymişti. Askerler bundan sonra dışarı çıktılar. Ardından ağa da çıktı. Baba Hasan kaldı, etrafındaki kâtipler elini öpmek için sıraya girdiler. İngiliz konsolos ve papaz bizden önce geçtiler. Biz ondan sonra giderek elini sıktık. Bize çok sıcak davrandı. *Bu Felemenk büyükelçisi dedi. O da bono en com nu, sta niet grammerijs, en 't is nu feest nu moet gijlieden eeten en drinken vrolijk zin (bono, gel buraya, orada uyuşup durma! Şimdi bayram ve sizler yiyip içip eğleniniz.) diye söyledi. El sıkılmak daha kolaydır. Türkler bunu yapmaz, onun yerine el öperler.*

Buradan ayrılarak paşaya gittik. İngiliz ve Fransız konsolosu da salona girmişlerdi. Onların çıkmasını beklemek için biraz kapıda beklememiz istendi. Papaz dışarı çıkınca selam verdi ve teşekkür etti. Buradan içeri girdik ve paşayı selamladık. Salonun köşesinde kurulmuş halılarla ve işlemelerle süslenmiş bir divan üzerinde oturuyordu, sağ kolunda küçük bir çocuk duruyordu. Solunda ise bir koltuk ve arkasında duvara asılı bir halı vardı. Buraya bizi oturttu. Sağındaki salonun yarısına ise halılar ve üzerine oturmak için yastıklar serilmişti. Biraz oturduktan sonra sarayın dört kâtibi ve başka kişiler geldiler. Paşa birkaç defa sağlığımı sordu.

Ben de teşekkür ettim ve onun sağlığını sordum. Bundan sonra kahve şerbet ikramı oldu, kâtiplerle tütün içtiler. İçtikten sonra vedalaştık. Paşa hazretleri istediğimiz kadar huzura gelebileceğimizi söyledi. Rahat olmamızı, bizimle barış yapılacağını söyledi. Merdivenin yanında yemeklerini yiyen çıplak güreşçilerle karşılaştık. Onlara tercüman kanalıyla iki akça vermeye çalıştım. Bunu reddettiler, onlar bunun yerine evime gelip görüşmeyi teklif ettiler.

Eve gelince Fransız elçisi, yaptığım emekler için 3,5 el ince mavi çaput göndermiş. Ramazan davulcusu da bahşış için geldi. Ardından güreşçiler geldi. Gemi gözetleyicileri de onları takip etti. Yemekten sonra çıplak güreşçiler tütün şarap ve brandewijn içtiler. Onlara üç Pataca bahşış verdim. Bundan sonra ağanın çavuşu geldi. Ona ve arkadaşlarına 6 pataca verdim. Bunun yanında, fakat görevinin ne olmadığını bilmediğim birine 1 pataca verdim. Hepsi teşekkür ettiler. Bugün gelen gemiler: İki Korsan gemisi, Amiral Canbary ve Gül adlı gemisi ve Recep Kaptan Hilal gemisiyle. Onlar gelince selamlama atışları yapıldı. 4 gemi yakalamışlar. İki tane Hollandalı fluyte veya Katten gemileri ve iki Portekiz karveli. Bir flüt 3 top ve 16 adamlı, Ümit Burnu'na taş ve kireç bıraktıktan dönerken ve yük aramaya Tercera Adası'na girerken, burada yakalanmış. Gemi alttan yakalanmış ve üstündeki direkler ve ipler çıkarılmış. Gemici Durgerdamlı Claas Pıtersz. Domer. Portekizli Karavel de Tercera'ya giderken yakalanmış. Bunun içinde yolcular dâhil 30 adam varmış. Bu gemi, bir bahkçı gemisi olduğu için denizde bırakılmış. Recep'in gemisi adamlara alınmış. İkinci karvel, Vincent Burnu'nda yakalanmış. Bunun içinde 24 adam ve 14 top varmış. Yük olarak 1000 balya pirinç ve korent varmış. Venedik'ten Amsterdam'a gidiyormuş. Tutulanlar arasında 2 İngiliz, birkaç İtalyan varmış. Burada bir kişiyi kurşunla öldürmüşler. Gemici kaptanın Arap kıyasına yakın seyretmesi istenmiş. Bu flüt bir gün önce Recep'le hareket etmişti.

20 Aralık 1675 Cuma:

Hava çok güzeldi. Öğleye doğru dayının elini öpmek ve bayramını kutlamak için De Pas ve Fransız tercümanla tekrara saraya gittik. Saygılı bir şekilde kabul edildik. Ekselansları iki defa sağlığını sordular. Teşekkür ederek çok iyi olduğumu söyledim. Ben de onun sağlığını sordum. Bize biraz daha sabretmemizi söyledi. Barış yapılacaktır dedi.

Sokakta gençlerin üzerine gül suyu döküyorlardı. Cretser ve birkaç gemici yemeğe kaldılar. Ayinde birçok esir vardı. 6-7 zenci danslarıyla bizi eğlendirmeye geldiler. Akçe istediler. Yemekten sonra Venedik gemisinin esirleri gelip fikirlerimize

başyurdular. Bunların hallerini görmekten üzüntü duydum. Onlara karşı hislerimi saklamadım. İki mühtedi ziyaretime geldi. Bu esirler hakkında bir şeyler söylemek istediler. Benim hoşlanmadığımı görünce vazgeçtiler. Birisi bizim tercümanımız olmak için çok gayret sarf eden Amsterdamlı Haly. Kâtiplerin birisiyle bizim durumumuzu görüşmüş ve o da dayıya anlatacakmış. Sekiz gün içinde netice beklemediğini söyledi.

21 Aralık 1675 Cumartesi:

Hava ayın. Yakup de Pas ve Fransız tercümanımızla birlikte Bab el-Wed dışında gezmeye çıktık. Burada bayram kutlamalarına katıldık. Bizim Noel bayramımıza eşit sayılır. İnsandan geçilmiyordu. Çocuklar bayram elbiseleriyle rengârenktiler. Şapkaları altın ve elmaslarla döşeliydi. İhtiyarlar da çok güzel giyinmişler. Şeker satan çok dükkâncı var. Bazı çadırlarda kahve şerbet ve tütün de satılıyor. Bunları alıp orda yiyip içiyorlar. Yahudi mezarlığında Hristiyan satıcılar çadırlarını kurmuşlar, şarap ve güçlü içki satıyorlardı. Askerler bu çadırları yıktılar sebebi ise sarhoş olan bazı esirlerin kavga çıkardıkları ve bıçaklarla saldırdıkları olduğundanmış. Esirler de top oynuyorlardı, onlar da bayramlıklarını giymişlerdi. Türkler ve Araplar bir yuvarlak çember yaparak at üzerinden birbirlerine karşı gidiyorlar ve birbirlerine cirit atıyorlardı. Manzara çok hoştu. Paşa bugün yakınlarıyla at üzerinde dışarı çıkmıştı. Onlar da aralarında aynı oyunu oynuyorlardı. Şehirden yarım saat uzakta bir aziz türbesinin yakınında kurduğu bir çadırda ziyafet verdi. Bundan sonra ekselansları bir kaya üzerine yapılmış başka bir çadıra dinlenmek üzere geçti. Biraz dua ve ibadet yaptıktan sonra dinlendiler. Saat üç buçukta da hastaneye gitmek için hazırlandılar. Biz de görmek için bekledik. Konsolos Martin'in ev adamlarıyla (koruma?) ve hastanenin papazlarıyla karşılaştık.

Paşa, çavuşların eşliğinde altın arabasıyla geldi. Muhafız alayı geçidi başladı. Birinciler büyük türbanlarıyla, ikinciler yuvarlak ve yüksek şapkaları, arkaya sarkan tuğlarıyla, üçüncüler ise metal bakır şapkalarıyla geçtiler. Bunların hepsi yeşil ve kırmızı giymiştiler.

....

Saraya gelince de bir top atışıyla selamlandı. Bunu daha önce Baba Hasan ayarlamıştı. Mezarlarda birçok bayrak dalgalanıyordu. Şehir kapılarında ve surlarında da birçok kadın duruyordu ve gelen insanları seyrediyorlardı. Sarayın 24 tane aşçısı, paşanın arakasında yürüyerek ve şarkılar söyleyerek sarhoş halde geliyorlardı. Gül suyu bize dokunmamıştı. (Yazar burada aşçıların gül suyundan sarhoş olduklarını mı İma ediyor)!!!!

22 Aralık 1675 Pazar:

Paşa'nın kendi gemisi Zeytin adlı bir gemiyle birlikte (Kaptan Korali) bir Portekiz gemisi yakalamış. Gemi çok büyük değil, muhtemelen Brezilya'dan gelmiş. 236 balya şeker, 400 balya Brezilya tütününü, 4 balya kakao, birkaç fildişi ve 27 mürettebatıyla. Ben bunun bir Hollanda gemisi olmasından korkuyordum. İbadetten sonra büyük toplantı yaptık. Gemiciler yemeğe kaldılar. Papazın patronu onu evinden çağırdı. Bahçede çalıştırmaya göndermiş. Onun aylığı zamanında ödenmediği için bunu yapmış. Diğer gün De Pas'a söylediğine göre onunla işi bitmiş. Çünkü bayramda patronu olarak tebrik etmeye gitmemiş. Esirler için Endülüsler, efendilerin içinde en kötülerinden. Bu akşam bavulun içindeki akçelerimizi tekrar saydık.

23 Aralık 1675 Pazartesi:

Hava çok güzeldi. Aramızda De Pas'la davamızın durumunu öğrenmesi için nasıl davranacağını konuştuk. Sidi Haly ve kardeşi, Baba ve dayı ile birkaç defa görüşmüşler. Kardeşi şimdi dışardaymış. O gelir gelmez tekrar gözükeceklermiş. De Pas kendisinin Baba'yla görüşmesinin nasıl olacağını sordu. O da nasıl istersen dedi. Bunun üzerine De Pas kraliyet sarayına gitti. Burada Baba'yı yalnız bulmuş. Bizim davamızın nasıl olacağını sormuş. Tekrar beklememizi söylemiş eğer her şey onun elinde olsaydı şimdiye halledermiş. Kara işleri ona, deniz işleri dayıya ait olduğundan kolay çözülmüyormuş. Bilinen şu ki üç ülke ile aynı anda barış yapılamazsa. Fransa'daki durumun ne olacağını beklemek gerekiyor. De Pas acele edilmesini rica etmiş. Daha önce Haly'nin Baba'yla konuştuğu gibi önce barışı yapmak ve sonra bozmak kanuni değilmiş. Hollandalılar çok dürüst insanlar, sözlerinde dururlar. Fransızlar ve İngilizler öyle değil Haly, De Pas'la bana güzel bir buket sümbül ve gül göndererek gönlümü aldı.

25 Aralık 1675 Çarşamba:

Noel günü. Hava çok güzeldi. Ayinimize katılım çoktu. Gemiciler yemeğe kaldılar. Top arabaları ve mektuplar geldi.

26 Aralık 1675 Cuma:

Portekizliler ziyarete geldiler. Kâğıt oynadık. Porto geldi. Paşayla konuşmuş yarın dayı ve Baba Hasan'la yine bizim davamız konuşulacakmış. Öğleden sonra Kretser ve gemiciler yemeğe geldiler.

27 Aralık 167 Cuma:

Akşam evimize şarap kutuları getirildi.

28 Aralık 1675 Cumartesi:

Hava aynıydı. De Pas'a dayının bacanağından ve kardeşi Haly'den haber getirildi. Onlara göre, üç ülke ile aynı anda barış anlaşmasının olması Cezayir için mümkün değil. Onun için korkarım ki bizimle barış imzalamaları için diğerleri ile aralarının bozulması beklenecek. Bunun üzerine De Pas top arabalarını nereye koyabileceğimizi sordu. Onlar bilmiyorlar. Bir depo kiralamamızı önerdiler. Bu durumu pek anlam veremedik. Bize karşı genelde hem saygılı ve güven verici davrandılar ve bir an önce barış anlaşması imzalanacağı sözünü verdiler. Bizim tahminimiz Fransızlar arka planda lobilerini hem sözde hem de icraatta iyi yapmışlar. Bunun yanında dayının yakınındaki Endülüslüler bize karşı cephe almışlar ve dayıyı engellemişlerdir. Onların gemilerde kullanılacak çok esire ihtiyaçları var. Bunun yanında bizim ümidimizi de tam söndürmek istemediler. Çünkü para beklentileri devam ediyor. O zaman bunları geri götüreceğiz.

29 Aralık 1675 Pazar:

Yemekte misafirler vardı. Kaptan Wilson bunlardan birisiydi. Öğleden sonra İngiliz konsolosuna uğradık. Tavla oynadık.

30 Aralık 1675 Pazartesi:

Hava çok güzel dışarda gezmeye çıktım.

31 Aralık 1675 Salı:

Medio Couverta adlı küçük bir korsan, Cenova şehrine Kanarya Adaları yakınında saldırmış ve gemiyi limana getirdi. İçinde 47 Hristiyan var. Gemide önemli bir mal yokmuş bir adadan diğerine taş taşıyormuş. Bu korsan bunun yanında 3-4 barka da yakalamış. Bu sıralar ganimetini satmakla meşgul.

1 Ocak 1676 Çarşamba:

Hava çok güzeldi. Yeni yıla esirlerimizi yılbaşı tebliğiyle ve bir ayınle başladık. Öğleden sonra Cretser ve gemiciler yemeğe geldiler. Karpuz yedik. Öğleden sonra birçok ziyaretçi uğradı. Akşam meslektaşından öğrendiğime göre bir korsan gemisi yalnız olarak geri gelmiş. Dört gemiyle birlikte 3-4 gün beraber hareket etmişler. Genç Trik de bunların arasındaymış. Portekizli bir gemiyi yakalamışlar. 66 tane topu varmış. Trik bayrağını çekerek ondan teslim olmasını istemiş. Daha sonra ateş açmış. 18 yaralı ve 4 ölü varmış. Trik'in zalimliği burada görülüyor. Yani korsanın sarayda verdiği izahata göre bir Fransız tüccar gemisine rastlamış. 900 kutu şeker, 4000 akçe varmış. Türkler bunu almak istemişler ama o reddetmiş. Bunun üzerine Baba Hasan çok kızmış. Ona köpek demiş. Gemiciler, bana durumları

sorduklarında beklentiler olumlu dedim. Ama patronlarından duyduklarına göre barış olmayacakmış. Bunların hepsi Tagrenler ve Trik'de gördüğümüz gibi barış olmaması için yeri ve göğü karıştırıyorlar.

2 Ocak 1676 Perşembe:

Hava çok güzeldi. Adı zikredilen son iki gemici geldi. Venedikli sigortası iyiymiş. Diğeri yardım istedi. Onu reddedemedim.

4 Ocak 1676 Cumartesi:

Sabahtan genç bir Kanaryalı ve Cenevizli olmak üzere iki korsan geri geldi. Akşama genç bir Türk olan üçüncüsü geldi. Madeira'dan 300 kutu sucaden dolu 47 insanla birlikte bir Portekiz gemisini yakalamış. Aralarında 81 yaşında bir de De Lizbon Kilisesi'nin papazı var. Onu burada vali zannediyorlar. Dayı onu hastanede yatırıyor. Portekizlilerin arasında Bordo doğumlu bir Fransız daha var. Mayorkalı bir korsan, 60 insan, 600 parça ve 8 nakit ile geldi.

5 Ocak 1676 Pazar:

Hava çok güzeldi. Öğle yemeğinde Jan Sieertsen, Cornelis van Leenen, Jacob Van Kampveer, geldiler. Yemekten sonra hastaneden bir papaz esirle geldi. Ondan sonra İngiliz konsolos, Robert Craft, Thomas Wilborn ve diğerleri geldiler. Lantereli oynayarak vakit geçirdik. Akşam yemeğinden önce De Pas'la Sidi Haly görüşmüş, durumumuzu sormuş. Biraz bekleyin ve konuşmayın demiş. Biraz daha umut varmış hala.

6 Ocak 1676 Pazartesi:

Hava aynen devam ediyor. Bugün Üç Krallar Bayramı'nı kutladık. Korsan Muhammed Degeer ganimetsiz döndü. Kaap Vincent Burnu'ndaki Portekiz gemisine beş gemiyle uğramışlar. Burada üç kişi ölmüş. Harlingenli bir esir, diğer 2 Hollandalı esirle kahvede kavga etmiş. Habersiz olarak birini bıçaklayarak öldürmüş, diğerini de yaralamış.

7 Ocak 1676 Salı:

Hava gerçekten çok güzeldi. Baki Gürcü Ster gemisinin kaptanı eve ganimetsiz döndü. Galjoen ve bougspieti de kaybetmiş. Bir Fransız karaveli görmüş ve onu kovalamaya başlamış. Karavel Barlings Kalesi'ne kaçmış. Onun güvertesini ele geçirmek için karavele yelkenlerle yaklaşır, fakat kalyon parçalanır. Kaleden korsana topla karşılık verilir. Top ona isabet eder ve bir delik açılır geminin vücudunda. Bunun üzerine kaptan kıyıya çıkamaya çalışır. Fakat gemici bunu

reddeder deliği kapatmaya çalışır. Bir İspanyol ve Mayorkalı geminin deliğini kapatarak engellerler. Diğer Hristiyanlar buna çok üzürlüler. Bu kaptan Türk olmasına rağmen çok sarhoşmuş. Portakal ağacı gemisinin kaptanı Korallı gemisiyle yine ganimetsiz döndü. Geçen hafta bir Hollanda gemisiyle atışmış. Portekiz gemisinde yakalanan bir Fransız esir bedestende satıldı.

10 Ocak 1676 Cuma:

Son Güneş adlı gemi limana geldi. Recep Reis bu geminin kaptanıydı.

11 Ocak 1676 Cumartesi:

Paşanın “Beyaz At” adlı gemisi, Kaptan Kessinely Reis’in “Altın Arslan” adlı gemisi ve Kaptan Hüseyin Reis limandan çıktılar. De Pas’dan duyduğuma göre dün paşa, Baba Hasan’dan divanı toplayarak bizim davamızın görüşülmesini istemiş. Baba Hasan dayı olmadığı için olmaz demiş. İngiliz konsolos yeni yıl dileklerini iletme için geldi. Biraz dinlendikten sonra Lanterelu oynadık.

12 Ocak 1676 Pazar:

Yağmur ve soğuk var. Genç esirlerimiz gelerek şikâyetlerde bulundular. Levant’ê gitmek istemiyorlar. Hepsine üzülerek yaklaştım. Adı Paulus Tobiasz adındaki esiri (9’unda bana gelmişti) patronumun ve ailemin adını kullanarak kurtardım. Patronuna 180 akçe verdim ve evimde hizmetçi olarak istihdam ettim. Akşamüzeri iki hizmetçim bağırarak kavgaya tutuştular. Gerret’i elindeki bıçakla zor durdurdum. Jam ise suçluydu. Zorlukla önüne geçtim.

18 Ocak 1676 Cumartesi:

Bütün hafta yağmur yağdı. Hava bu yüzden soğuktu. Ateş yaktık. Dışarı hiç çıkmadım. İstanbul’a gönderilecek esirlerden çok gelen oldu. Hepsi Hollandalı olduklarını ve gitmek istemediklerini söylediler Danzikli Mustafa Reis öğleden sonra ziyaretime geldi. Mütevazı birisiydi.

19 Ocak 1676 Pazar:

Hava çok iyiydi. Levant’a giden birçok esir vedalaşmaya geldiler. Sikke basımını seyretmek için darphaneye gittim. Hastanedeki papazları ziyaret ettim. Akşama doğru kadınlar ve çocuklar evlerine bayraklar asarak, İstanbul’a hediyelerle giden iki gemiyi uğurladılar. Kanarya amiral olarak, Mehmed Zeger yardımcısı olarak gitti. Bu hediyeleri verecek olan elçi ise Hamar Kanarya’nın kayın babası, zengin bir adam. Bu akşam Marsilya’dan bir Seteî geldi. Meslektaşım Martin’in evine gittim bize bir mektup geldiğini sordum ama gelmemiş.

Ocak 1676, Pazartesi:

İstanbul'a gitmeye hazırlanmış iki gemiyi görmeye gittik. Çok ağır yüklenmiş ve mürettebatı da çok fazlaydı. Birçok tüccar gemide yerini almıştı. Balyalar dolusu şeker, pirinç, zucaden ve diğer ticarî malları yanı sıra bol miktarda nakit para da yanlarına almışlardı. Tayin edilen elçi Büyük Sultan'a bir mektup götürüyordu. Bu seyahat 3-4 ay sürecekti. Bize anlatılana göre Baba Hasan'ın buraya paşa olarak tayini için sultana mektup gönderiliyordu. Bizi Hamar adına diğer Jorbiijn ile başka bir mektup hazırladık. Bunu, Danimarkalı mühtedî Hacı Ali ile İstanbul'daki Hollanda elçisi Justinus Colyer'e gönderiyoruz. Mektubumuzda, onun Büyük Sultan'la görüşerek bizim isteklerimizi dile getirmesini yazdık. Ali'ye İzmir'deki konsolosumuz için bir tavsiye mektubu yazdım. Bu gemilerin masraflarını saray ödemiyor, gemiler kendileri ödüyorlar.

21 Ocak Salı:

Sidi Haly, De Pas'la görüşmüş, umudumuzu kaybetmememizi ve biraz daha sabırlı olmamızı söylemiş. Gemiler gittikten sonra dayı ve Baba Hasan'ın elleri boşalacak ve bizim konuya eğileceklerdir. Dün akşam, ikinci ezandan sonra otuz kadar esir bir yerde yakalanarak saraya getirilmiş. Birine 500 kırbaç vurmuşlar. Bunların arasında 5-6 Hollandalı var. Druyst ve gemici Otto. Diğerleri ise İspanyollardı. İşlerini yapmışlar. Sonra çok konuşmaya başlamışlar. Burada Türkler tarafından ifadeleri alınıyor. Ellerinde tüfek, ekme ve başka şeylerde varmış. İngiliz konsolos öğlen ziyafet çekti. Bu esirlerin patronları her esir için yüz Arap parası ve elli akçe ödemeye mahkûm edilmişler.

22 Ocak 1676 Çarşamba:

Hava çok güzeldi. İbrahim Kolory, Klaas Kapito ve Kouzart hapishanede ziyafet çekmiş. Herkes sevinç içindeydi. Öğlen üç misafir geldi.

23 Ocak 1676 Perşembe:

Yaz havası vardı. Jan Janz Diemenli Hoff van Breda gemisiyle geldi. Yaptığı işlerin yazılmasını ve Doğu Hindistan'a götürülmesi için bana gelmiş. Akşama doğru Hasan Reis geldi. Hiçbir av yakalayamamış. Gemisinin adı de Sterre.

24 Ocak 1676 Cuma:

Korsan Mezzomorto ve Hasan Reis geldi. Gemisinin adı Oranje Boom Portakal ağacı. Levante'lidir. Ceneviz setini teslim almış. Buğday yüklüymüş, Tunus'ta satmış. Buraya beş Hristiyanla birlikte Tunus'tan haberler getirmiş. Bey olmak

isteyen amcaları buradan kaçmış Tripoli'ye yerleşmiş. Ve burada beş bin askerle yeğeni şehri teslim almış. Öğleden sonra gezmeye çıktım. Nehirden bir kilometre kadar yürüdüm. Birkaç kayadan yukarı çıkmak istedim. Bir snoek balığı yakaladım belime kadar islandım. Çok güldük.

26 Ocak 1676 Pazar:

Öğlen misafirler geldi. İsoph De Doper'le Bab el-Wed'den dışarı gezmeye çıktık. Paşanın dışardaki Maribout evini ziyaret ettik. Bir karavelde Kaptan Kara Ali geldi. Küçük bir Portekiz gemisine el koymuş. Gemi, hububat doluymuş. Ayrıca 20 Portekizliyi köle almış, aralarında iki de kadın varmış. Ceneviz'den gelen bir İngiliz fluyti, İngiliz konsolosuna gönderilmiş bir çok barutla geldi. Kretzer her gün masamıza geliyor.

27 Ocak 1676, Pazartesi:

Yağmurlu. Cezayirli esirlerini Marsilya'dan getiren bir Zetey geldi.

28 Ocak 1676 Salı:

2 korsan (Haydut) yaklaştı. Birisi küçük bir karaveldi. Kanarya adalarında yakalanmışlar. İçinde 24 -26 adam ve 4 kadın varmış.

30 Ocak 1676 Perşembe:

Kaptan Buffon ve Yahudi (Jut) hiçbir ganimet yakalamadan geldiler.

1 Şubat 1676 Cumartesi:

Genç Trik (Dayımın oğlu) ve diğer iki kişi denize açıldılar.

2 Şubat 1676 Pazar:

De Pas, davamızı anlatmak için tekrar kraliyet sarayına gitmiş. Burada Yahudi'nin biri falakaya yatırılmış. Bacanağının biri, darphanede sahte para basarken yakalanmış. Baba Hasan'la görüşmemiş ama kaptanların ama kâtiplerin biriyle görüşmüş. Kaptanlar barışa karşı geliyorlarmış. Ama Sidi Ali ve kardeşi elinden geleni yapacaktı. Şimdi 3 gemi hazırlanmış çıkmak için. Devamlı hareketlilik var. Türkler ibadet sırasında çok gürültü yapıldığından şikâyet etmişler. De Pas'a Bayram'a ve Gemici Willem'e söyledim.

5 Şubat 1676 Çarşamba:

Hava yağmurlu. De Pas, Baba Hasan'la sarayda görüşmüş ve bizim davamızla ilgili konuşmuş. Biraz daha sabırla beklememizi söylemiş. Fransızlarla olan ilişkilerin

beklenmesi gerektiğini söylemiş. Halk barış istemiyormuş. Fakat o bizi anlıyormuş ve destekliyormuş. Sarayda çok yemek yiyen insan varmış. Burada konuşmayı kesmiş ve ibadete çıkmış. Keyfi yerindeymiş. Anladığım kadarıyla.

Değerlendirme ve Sonuç

Thomas Hees'in Cezayir'le barış anlaşması yapmak için geldiği 1675 yılından 4 yıl sonra 29 Nisan 1679 tarihinde barış antlaşması imzalanabildi. Günlükte bu uzun süreç ayrıntılarıyla ve tekrarlarıyla anlatılıyor. Yukarıda Thomas Hees'in 5 yıl içinde tuttuğu gnlgn ilk bir yılı tercüme edilerek değerlendirilmiştir. Burada, Türkler, Araplar, Yahudiler ve Hristiyanların yaşayış şekillerinden adetlerinden dahası, dönemin siyasi politikasından o dönemde yaşamış önemli kişilerin kim olduğundan bahsedilmeye çalışılmış ve 1675 yılının Cezayir'ine ışık tutulmaya çalışılmıştır. Yazar 1680 mayısına kadar Cezayir'de kaldı. 29 Nisan 1680'de gnlg birden kesiliyor. İlk yılını tercüme ettiğimiz bu gnlgn korsanlar yuvası olarak bilinen Cezayir'deki günlük hayatı tüm detaylarına kadar yansıtması bakımından büyük öneme haizdir.

6 Ekler: Thomas Hees'den günümüze kalan görsel malzeme

Ek 1: Rijksmuseum'de bulunan evrak çantası ve tarak

Hollanda Rijksmuseum'da saklanan Thomas Hees'e ait bir mektup evrak çantası ve bir de tarak bulunmaktadır. Evrak çantası kırmızı Kadifeden yapılmış ve etrafına bir işleme usulüyle bir metin yazılmıştır.

'De Edele Heer Tomas Hees Ambassadeur van Staate Generael der Vereenige Neederlanden 1676'.

Çok muhterem Tomas Heer, Staten General (Genel Meclis'in) Büyükelçisi 1676.

Thomas Hees tarafından 1675 yılında Cezayir'e gittiğinde Yanında götürülmüş olmalıdır. Bu çantada sadece evrak değil kaplumbağa kabuğundan yapılmış bu 31 turnaklı bir tarakta bulunuyor. Bu çanta 1687 yılında yapılan tabloda masanın üzerinde resmedilmiştir. Bu tarihe tanıklık etmiş bir objenin günümüze ulaşması gerçekten büyük bir şans.

Ek 3: Rijksmuseum'de bulunan Portre

Thomas Hees tablosu. Rijksmuseum SK-C-1215

Ek 3: Günlükten 1 kaç sayfa

Günlükten 2 sayfa (Hollanda Devlet arşivi)